

מדד השלום – אוקטובר 2016

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

בפרוס השנה החדשה, ביקשנו לדעת כיצד רואה הציבור את מצבה הכללי של ישראל כיום וכיצד הוא מעריך שמצבה בתחומים שונים יהיה בשנה שמתחילה בימים אלה. כמו כן במבט לאחור, בחנו את עמדות הציבור כלפי היבטים שונים של ההלוויה הממלכתית של הנשיא המנוח שמעון פרס, האירוע הלאומי הבולט ביותר בחודש שחלף. בנוסף, בדקנו הפעם שאלה החוזרת ועולה בנסיבות שונות באשר למחיר, במונחים של שחרור אסירים פלסטיניים הכלואים בישראל, שישראל צריכה (או לא צריכה) לשלם עבור שחרור שבויים ישראלים, בין אם הם חיים ובין אם לאחר מותם. לבסוף, כפי שנהגנו בחודשים הקודמים, בדקנו גם הפעם את עמדות הציבור כלפי סיכויי שני המועמדים לנשיאות בארה"ב – קלינטון וטראמפ ועדיפותם מבחינת ישראל.

מצבה של ישראל כיום והצפי לשנה החדשה: הדעה השכיחה בציבור היהודי (44%) היא שמצבה הכללי של ישראל כיום הוא די-טוב (34%) או טוב מאוד (10%). 37% בדעה שמצבה בינוני ("ככה ככה"), ורק 19% סבורים שהוא די רע (13%) או רע מאוד (6%). כלומר התפיסה הרווחת כיום בכלל הציבור היהודי היא כי מצבה של ישראל הרבה יותר חיובי מאשר שלילי. ואולם, פילוח של התשובות לפי מחנה פוליטי מעלה כי בימין אמנם השיעור הגבוה ביותר (כמחצית) מגדירים את המצב כטוב מאוד או טוב, אבל במרכז ובשמאל העמדה השכיחה היא כי המצב הוא ככה-ככה (בהתאמה, 42% ו-38%). פילוח לפי דתיות מעלה כי בעוד שבשלוש הקבוצות הדתיות (חרדים, דתיים-לאומיים ומסורתיים דתיים) יש רוב בסביבות 58% המעריכים את המצב בחיוב, הרי שבקרב המסורתיים הלא-דתיים שיעור זה מגיע לכ-43% ובקרב החילונים רק כשליש (32%) רואים את המצב כיום כטוב מאוד או טוב. בציבור הערבי הדעה החיובית שכיחה עוד יותר. יש לציין כי שני ממצאים אלה תואמים לממצאי סקרים קודמים שנעשו השנה, תיקוף שיש לו חשיבות במיוחד לאור הדעה השוררת בשיח התקשורתי וגם בשיח בקרב חוגים מקצועיים שונים כי מצבה של ישראל אינו מזהיר. כלומר, הציבור מעריך את המצב כחיובי יותר מאשר בני סמכא שונים. באשר לצפי לשנה הבאה הרי שבכלל הציבור היהודי עמדת הרוב היא כי המצב יישאר כמות שהוא. בציבור הערבי ההערכה השכיחה היא כי המצב ישתפר.

כאשר מדובר בהערכת המצב העתידי בתחומים שונים – הצבאי-בטחוני, החברתי-כלכלי, המדיני-דיפלומטי ובתחום חילוקי הדעות בין חלקי הציבור השונים, הדעה השכיחה בציבור היהודי ביחס לכולם היא שהמצב יישאר כשהיה בשנה שחלפה. עם זאת, שעה שביחס לתחום הצבאי שיעור גבוה יותר (27%) סבורים שהמצב ישתפר ורק 12% חושבים שהוא יורע, הרי שבנוגע לשאר התחומים שיעור המעריכים שהמצב יורע עולה על שיעור הסבורים שהוא ישתפר. חלקם של הפסימיים הוא גבוה במיוחד בנוגע לתחום של חילוקי הדעות בין חלקי השונים של הציבור: יורע – 32%, ישתפר – 10%. בקרב המרואיינים הערבים ההערכה הייתה אופטימית יותר – השיעור הגבוה יותר השיבו שהמצב בכל התחומים צפוי להשתפר או להישאר כשהיה.

ההלוויה של הנשיא המנוח שמעון פרס: בציבור היהודי קיימת הסכמה רחבה (77%) כי ההשתתפות הרבה של מנהיגי העולם בהלוויה זו הייתה רק בהוקרה לאיש בזכות מאמציו לקידום השלום ולא ביטוי למעמדה הבינלאומי הטוב של ישראל (18%). בקרב המרואיינים הערבים בסקר הדעה הייתה הפוכה – השיעור

הגבוה יותר (49%) סברו כי ההשתתפות הרבה של מנהיגים מחו"ל מעידה על מצבה השפיר של ישראל בקהילה הבינלאומית.

אשר להשתתפותו בהלוויה של ראש הרשות הפלסטינית, מחמוד עבאס (אבו מאזן), חרף הביקורת החריפה שנמתחה עליו מצד גורמים מסוימים בצד הפלסטיני, כשליש בציבור היהודי פירשו זאת כאות לרצון הפלסטיני לחזור לשולחן המשא ומתן. ואולם, הרוב (64%) סבורים שלא כך הדבר. בקרב הנשאלים הערבים התמונה הפוכה: 56.5% סבורים כי ההשתתפות בהלוויה, למרות הביקורת מבית, מאותתת על רצון הפלסטינים לחדש את המשא ומתן.

באותו הקשר שאלנו אם בנאומו בטקס ההלוויה נתניהו היה צריך או לא היה צריך להתייחס לנוכחותו של ראש הרשות הפלסטינית. התשובות מלמדות שהציבור היהודי חצוי כמעט בשאלה זו, אם כי שיעור הסבורים שהוא היה צריך להתייחס ספציפית לאבו מאזן (49%) גבוה במעט משיעור הסבורים שלא היה צריך (46%). בציבור הערבי התמונה דומה – הרוב (51%) סבורים כי מן הראוי היה שנתניהו יתייחס בנאומו בהלוויה לנוכחותו של אבו מאזן.

על רקע הימנעותם של ראשי הרשימה הערבית המשותפת מהשתתפות בהלווייתו של פרס בטענה שהוא היה ביטחוניסט שתמך בכיבוש, שאלנו האם ההימנעות זו הייתה נבונה או לא נבונה פוליטית. עמדת הציבור היהודי בשאלה זו היא חד-משמעית: 81% סבורים שההימנעות לא הייתה נבונה. ברוח דומה, 77.5% מהציבור היהודי סבורים שההימנעות של ראשי הרשימה המשותפת מהשתתפות בהלוויה הייתה גם לא מוצדקת מנקודת הראות העקרונית של הציבור הערבי בישראל. אם כי בשיעור נמוך בהרבה, גם בקרב המרואיינים הערבים העמדה השכיחה (49%) הייתה כי ההמנעות הייתה צעד פוליטי לא נכון. רבים (42.5%) גם סברו שלא הייתה לה הצדקה עקרונית.

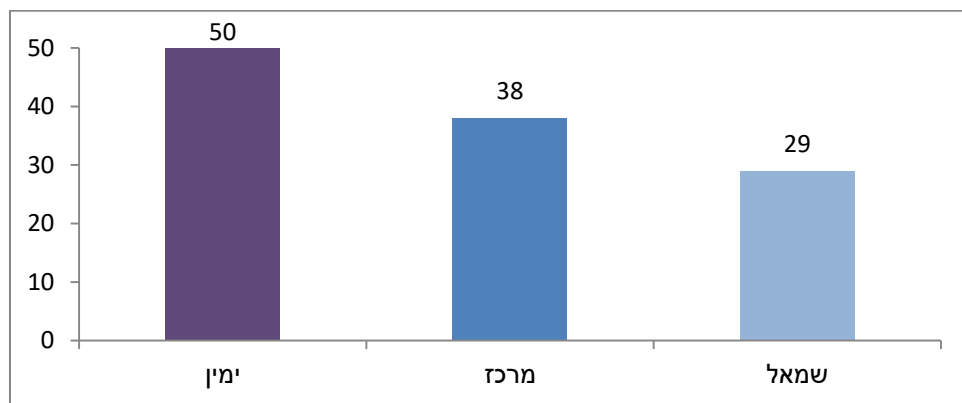
בטקס ההלוויה של פרס שלושת ילדיו - שני בניו ובתו - אמרו עליו קדיש. שאלנו: "האם לדעתך היה ראוי או לא היה ראוי שגם בתו של פרס אמרה עליו קדיש, למרות שלפי הנוהג הדתי האורתודוקסי נשים אינן אומרות קדיש על הורה שנפטר?" התשובות מלמדות שרוב בציבור היהודי (59%) חושב שראוי שגם בתו של המנוח אמרה עליו קדיש, למרות שהדבר חורג מן המקובל על פי הנוהג האורתודוקסי. עם זאת, פילוח התשובות לפי הגדרה עצמית של דתיות מראה כי רק בקרב החילונים יש רוב ברור שסבור כי המעשה היה ראוי (85%). בקרב הדתיים והמסורתיים הלא-דתיים רק כמחצית רואים זאת בחיוב, ואילו בקרב המסורתיים-דתיים ובקרב החרדים רק מיעוט קטן מקבל מהלך זה (בהתאמה, 29.5% ו-18%).

שחרור אסירים פלסטינים תמורת שבויים ישראלים: כל כמה שנים, חוזרת ועולה השאלה מה המחיר, במטבע של שחרור אסירים פלסטינים שבכלא הישראלי, שישראל צריכה או לא צריכה לשלם עבור שחרור שבויים ישראלים שבידי האויב. מתברר שהציבור היהודי מבחין בבירור בין מצבים שונים בהם ישראל ניצבת בפני השאלה. כך, כאשר מדובר בשחרור חיילים חיים שנמצאים בשבי, רוב ברור (57.5%) תומכים בשחרור בתמורה של אסירים פלסטינים מהכלא הישראלי. אולם כאשר התמורה מתייחסת להחזרת גופות של חיילי צה"ל, דפוס התשובות הפוך: 68% חושבים שלא צריך לשחרר אסירים. תשובות דומות, אם כי בפער יותר קטן, מתקבלות כאשר מדובר בשחרור אזרחים ישראלים שעברו את הגבול מרצונם או בטעות ונפלו בשבי: 56% בציבור היהודי מתנגדים לשחרור אסירים פלסטינים בתמורה להחזרתם לישראל של שבויים אזרחיים.

קלינטון או טראמפ? בעת הזו, לדעת רוב ברור (55%) מהציבור היהודי, הילרי קלינטון תנצח בבחירות לנשיאות בארה"ב, שעה ש-25% בלבד מעריכים שדונלד טראמפ ייבחר (חשוב לציין שהסקר בוצע עוד לפני פרסום "הקלטת הלוהטת"). בפער קטן יותר, אך עדיין ניכר למדי, רוב הציבור (42%) סבור שמבחינת ישראל, עדיף שקלינטון תיבחר, שעה ש-26.5% סבורים שעדיף שטראמפ ייבחר. זאת, למרות שרוב מוחץ (63% לעומת 8%) מעריך שאם קלינטון תיבחר, היא תפעיל לחץ כבד יותר על ממשלת ישראל כדי שתחדש את המשא ומתן עם הפלסטינים. בקרב המרוויינים הערבים התמונה דומה מאוד: 57% העריכו שקלינטון תיבחר, 41% אמרו שהיא עדיפה מבחינתה של ישראל אבל רק כ-30% סבורים שהיא תפעיל לחץ חזק יותר על ישראל בעניין הסכסוך עם הפלסטינים. השיעור הגבוה ביותר (34%) בין המרוויינים הערבים העריכו כי איש משני המועמדים לנשיאות בארה"ב לא יפעיל לחץ על ישראל לחזור לשולחן הדיונים.

מדד המשא ומתן: 48 (יהודים – 44.7).

תרשים החודש: לדעתך, מה המצב הכללי של ישראל כיום? (% טוב מאוד וטוב, יהודים, לפי מחנה פוליטי)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 5-9 באוקטובר 2016, בקרב 600 מרוויינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.

<http://www.peaceindex.org>